

Metternich, Palmerston a krize v Papežském státě v letech 1830–1832

Jiří VYČICHLO

Abstract: The primary interest of this study is the policy of Henry John Temple, Viscount Palmerston and Klemens Wenzel Lothar Nepomuk, Prince von Metternich-Winneburg in the Papal States between the years 1830–1832. Main thesis is based on the fact that the Austrian Chancellor was a dominant person promoting in the Holy See reforms expected to bring prosperity for Pope's regime. The rivalry between Metternich and Palmerston for this issue deepened the rift in foreign affairs between Great Britain and Austria for the whole decade of eighteen thirties.

Key words: Metternich; Palmerston; the Papal State; Reforms; Orleans Monarchy; Eighteen Thirties; Foreign Policy; Occupation of Ancona; Italy; Austria; Great Britain; Concert of Europe; Revolution; Intervention.

V českém historickém prostředí málo reflektované dějiny italského Risorgimenta jsou stále zatíženy přetrvávajícím černobílým hodnocením politiky Rakouska na Apeninském poloostrově, které vzešlo z dějepisné dílny druhé poloviny 19. století a často se opíralo o nijak nepodložené fámy poloviny první. Snad nejkřiklavějším příkladem je odsuzování rakouské přítomnosti jako překážky k pokroku, kdy jednoznačně represivní politika Vídně byla zodpovědná za absenci konstitučních změn i apolitických reforem.^{1]} Jestliže v případě politické liberalizace je toto obvinění opodstatněné, pak v otázce modernizace státní správy, soudnictví či hospodářství je naopak zcela neudržitelné. Rakouské provincie Lombardsko a Benátsko se těšily po roce 1815 zdaleka nejlepší správě ze všech italských států, která byla efektivní i při malém počtu úředníků a navíc nezkorumpovaná; na bezprecedentně vysoké úrovni se nacházelo například také školství. Rakouská přítomnost proto mohla sloužit za vzor. Ve vztahu k ostatním státům poloostrova je nezbytné rovněž odmítnout vinu Rakouska na malé či nulové modernizaci různých složek státního aparátu, protože to byla právě tato velmoc, jež soustavně přesvědčovala italské panovníky, aby skrze četné reformy přivedli své státečky na práh moderní doby. Touto cestou měli zajistit spravedlivou a efektivní vládu saturující potřebu poddaných, a tím zamezit jejich touze po likvidaci absolutistických režimů,

[1] Tento názor například zastával historik César Louis-Philippe Vidal; César Louis-Philippe VIDAL, *Metternich et la Crise Italienne de 1831–1832*, Paris 1931.

po napoleonských válkách etablovaných jižně od Alp. Jinými slovy, skrze apolitické reformy mělo být otupeno ostří politické agitace italských republikánů a demokratů, jež měla v roce 1815 stále malou podporu italské veřejnosti, tradičně loajální vůči vrchnosti.^{2]}

Nedostatek reforem nebyl důsledkem politiky Rakouska, nýbrž postoje jednotlivých italských panovníků, kteří se myšlenkově nedokázali přenést přes změny způsobené Velkou francouzskou revolucí a napoleonskou érou, případně konzervativně smýšlejících vrstev typu duchovenstva a aristokracie, jež se nechtěly vzdát svých tradičních privilegií. Odpor k novotám, byť jen apolitickým, znamenal pro rakouskou politiku vedenou kancléřem Klemensem Václavem Lotharem Nepomukem von Metternich-Winneburg většinou nepřekonatelný problém. Kancléř nacházel jen málo sluchu na italských dvorech se svým argumentem, že je povinností každé vlády zajistit bezpečí, blahobyt a fungující administrativu a že za tímto účelem je nezbytné sáhnout k rozsáhlému modernizačnímu programu. V případě jeho realizace by pak spokojení poddaní, kteří se s výjimkou některých intelektuálů politikou primárně nezabývali, zachovali loajalitu vůči svým vládcům. Ti by se tudíž nemuseli bát masivní podpory podvrtným programům izolovaných revolučních skupin. Metternichův pragmatismus zde narazil na odpor k novotám na mnoha italských dvorech a současně i na obavu italských vládců, že reformními návrhy se Rakousko snaží vměšovat do vnitřních záležitostí suverénních italských států, a tím ještě více zvýšit svůj již tak silný vliv na Apeninském poloostrově.

Díky tomuto postoji italských panovníků se Rakousko dostalo do paradoxní situace, kdy na jedné straně radilo k reformám, považovaným za prevenci proti vypuknutí revolucí, ale kvůli jejich absenci pak nakonec muselo v Itálii vojensky intervenovat, když k povstání došlo. Na italských dvorech totiž sice převládala nechuť naslouchat radám Vídně, ale nikdo zde dlouho neváhal požádat rakouskou vládu o pomoc, jakmile se daný režim ocitl pod tlakem ulice. K takové situaci došlo v Království obojí Sicílie a Piemontu v letech 1820–1821, kdy nespokojenost části obyvatelstva vedla k otevřeným vzpourám, které nakonec byly potlačeny rakouskou armádou. Ovšem ani po nich panovníci v Turíně a Neapoli nepovažovali za nutné akceptovat reformní plány předložené Metternichem.^{3]}

Tímto se Rakousko pasovalo do ne zcela chtěné role italského čteníka, což vedlo k jeho značné a postupem doby i rostoucí nepopularitě na Apeninském poloostrově. O jeho reformně laděných radách veřejnost nevěděla, vojenské intervence se však přehlédnout nedaly. Tento negativní dojem byl ještě umocněn po sérii dalších revolucí v Itálii, jmenovitě v Papežském

2] Alan J. REINERMAN, *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. I. Between Conflict and Cooperation*, Washington 1979, s. 151.

3] John Anthony DAVIS, *Italy in the Nineteenth Century, 1796–1900*, Oxford 2000, s. 55.

státě, Modeně a Parmě v únoru a březnu 1831. Zvláště ve státě spravovaném papežem se obyvatelstvo vzbouřilo kvůli zastaralému a neefektivnímu režimu, o jehož modernizaci se Metternich od konce napoleonských válek snažil stejně tak intenzivně jako bezúspěšně. I nyní však v zájmu zachování politického uspořádání z roku 1815 a na základě oficiálních žádostí dotčených panovníků Rakousko vojensky zasáhlo a revolucionáře rychle a snadno porazilo. Z krátkodobého hlediska šlo o rakouské vítězství, z dlouhodobého se nicméně jednalo o porážku, kdy se ještě více upevnilo vnímání této mocnosti jako pomyslné žáby sedící na prameni pokroku.⁴⁾

Cílem této studie je upozornit na problematičnost tohoto jednostranně negativního odsudku Rakouského císařství jako apoštola reakce v Itálii první poloviny 19. století. Ačkoliv tato mocnost, vedená na zahraniční scéně Metternichem, si rozhodně nepřála omezení panovnické moci skrze ústavy moderního typu a volené parlamenty, podporovala apolitickou modernizaci Itálie a sama v tomto byla vzorem svým působením v Lombardsku a Benátsku. Navíc jako jediná velmoc kontinuálně hájila reformní programy v této části Evropy, čímž se odlišovala i od liberální Francie a Velké Británie, jejichž pozornost věnovaná případným reformám byla nahodilá a většinou také povrchní.

Pro zvolené téma byl vybrán příklad Papežského státu v letech 1830–1832, kdy Metternichovy pokusy o reformu v tomto středoitalském státě dosáhly svého vrcholu. Toto období také nabízí srovnání s přístupem vlád v Paříži a Londýně, které se sice označovaly za stoupence reformu v Itálii, ovšem jejich postup byl více než problematičný: jejich přístup vycházel z vlastních zájmů, často mylného odhadu poměrů a reálně dosažitelných výsledků v daném regionu a v neposlední řadě i z malého respektu k suverenitě Papežského státu. Jako vhodný příklad poslouží britská politika, jež sice oficiálně sledovala stejný cíl jako Metternichovo Rakousko, ale fakticky svým nešikovným přístupem zabránila tomu, o co se rakouský kancléř snažil již více jak patnáct let: v rámci daných mantinelů dosáhnout všeobecného zlepšení poměrů v Papežském státě.

Červencová revoluce ve Francii roku 1830 nebyla pouze vnitropolitickou záležitostí jednoho státu. Měla mezinárodní přesah dotýkající se celé Evropy. Velmoci bedlivě sledovaly, jakým politickým směrem se Francie vydá a především, zda se revoluční nálady nerozšíří do dalších částí starého kontinentu. Hlavním obráncem konzervativních hodnot byl rakouský kancléř Metternich. Tento zkušený státník spatřoval v revolučních událostech ve Francii velké nebezpečí pro stávající pořádek v Evropě. Nicméně poté, co se ukázalo, že nový francouzský král Ludvík Filip je příznivcem umírněné politiky a zachování mezinárodního pořádku z roku 1815, o čemž explicitně a několikrát ujistil mocnosti, rakouský císař František I. s Metternichovou podporou

4) K Metternichově italské politice v českém jazyce blíže Miroslav ŠEDIVÝ, *Metternichovo Rakousko a Itálie: Mezi mýtem a realitou*, Historický obzor 26, 2015, 11/12, s. 255–260.

nakonec uznal nový francouzský režim.^{5]} Totéž učinil i britský ministr zahraničí Henry John Temple, vikomt Palmerston, byť ten z poněkud odlišných důvodů.^{6]} Jako člen liberální vlády, která se na Britských ostrovech dostala k moci krátce po červencové revoluci, uvítal liberalizaci politického zřízení ve Francii a zahájil období britsko-francouzské spolupráce.^{7]}

Jestliže byl Metternich ochoten tolerovat revoluci a její výsledek ve Francii, naopak o to více byl odhodlán zabránit jejímu rozšíření do zbytku Evropy. Jeho zájem ležel od počátku kritického roku 1830 na Apeninském poloostrově, kde byl odhodlán potlačit revoluci i za cenu vojenské intervence. Právě na italském území ležela primární rakouská sféra vlivu. Metternichovi se na Vídeňském kongresu v letech 1814–1815 podařilo zajistit rakouskou dominanci na poloostrově. On sám byl strůjcem narovnání vztahů mezi Rakouskem a Papežským státem, narušených od josefinských reform. Spojení trůnu a oltáře bylo výhodným pro oba státy.^{8]} Papež spatřoval v Rakousku svého ochránce a habsburská monarchie mohla naopak prosazovat svoji italskou politiku právě skrze druhý největší stát na tomto území. Tato spolupráce se ukázala jako oboustranně výhodná již během revolučních let 1820–1821.^{9]}

Problém spočíval v tom, že Papežský stát byl nejslabším článkem stávajícího pořádku na poloostrově, čehož si byl Metternich dobře vědom. Od 20. let 19. století narůstala nespokojenost s církevním režimem napříč celou italskou společností. Strach z Rakouska byl určitým pojistným ventilem bránícím tomu, aby na italském území propukla revoluce. Červencové události však přesto způsobily v Římě paniku. Papež Pius VIII. a jeho vláda se obávali opakování revolučních událostí z roku 1790 a nejčernější scénáře předvíдалy možnou francouzskou intervenci na poloostrově. Papež se mohl opřít o dva pilíře své moci, zaprvé vlastní autoritu a zadruhé rakouskou pomoc.^{10]} Proti němu stálo více faktorů. Neoblíbené kolegium kardinálů si počínalo jako samostatné těleso kumulující kolem sebe moc a odmítalo poslušnost papeži a jeho ministrům. Hlavní hrozbou papežskému režimu však zůstávali liberální revolucionáři.^{11]}

Důležitou osobností pontifikátu Pia VIII. byl ministr zahraničí kardinál Giuseppe Albani. Jeho politika se odvíjela od bezmezné důvěry v Rakousko. Tato sázka na jednu kartu se ukázala chybnou. Dokonce i rakouský velvyslanec

5] Více o vztahu mezi Metternichem a Ludvíkem Filipem Wolfram SIEMANN, *Metternich. Strategie und Visionär. Eine Biografie*, München 2016, s. 764–770.

6] Roger BULLEN, *Palmerston, Guizot and the Collapse of the Entente Cordiale*, London 1974, s. 5.

7] John Major HALL, *England and the Orleans Monarchy*, London 1912, s. 15.

8] Alan J. REINERMAN, *Metternich, the Powers and the 1831 Italian Crisis*, *Central European History* 10, Nr. 4, 1977, s. 207.

9] Alan J. REINERMAN, *Metternich and the Papal Condemnation of the „Carbonari“, 1821*, *The Catholic Historical Review* 54, Nr. 1, 1968, s. 68.

10] A. J. REINERMAN, *Austria and the Papacy I.*, s. 175.

11] Jasper Godwin RIDLEY, *Lord Palmerston*, London 1970, s. 138.

v Římě kníže Rudolf Lützow apeloval na Albianho a Pia VIII., aby přijali pro-reformní kurz. Proti tomu byl naopak hlavní stoupenec Zélantů, tedy příslušník ultrakonzervativního kruhu kardinálů, Emmanuel de Gregorio. Papežova politika se navíc dostávala do rozporu s novým režimem ve Francii, a proto se jeho zrak obrátil opět směrem k Rakousku.^{12]} Metternich poslal do Říma jasný vzkaz, že Rakousko nemá v úmyslu zasáhnout proti režimu krále Ludvíka Filipa, ale císařská armáda je připravena zasáhnout v Itálii proti revoluci a agresi v zájmu zachování evropského pořádku. Obavy papeže spočívaly ve strachu z francouzské intervence v případě rakouské pomoci. Metternich ho ubezpečil o rakouských zájmech v Papežském státě. Ty byly pro Rakousko natolik zásadní, že by se nenechalo zastavit francouzskými výhrůžkami.^{13]}

Zájmy Velké Británie byly oproti rakouským rozdílné. Hlavním prostředkem k prosazování mocenského vlivu byla mohutná flotila působící ve Středozemním moři. Nicméně ekonomický a politický interes ostrovní velmoci v této oblasti zůstával omezený.^{14]} Hlavním motivem britského ministra bylo ovšem zabránit střetu mezi Francií a Rakouskem a zachování rovnováhy sil v Evropě.^{15]}

I přesto, že konzervativní kruhy v Římě spoléhaly na rakouskou pomoc, měla být tato pomoc časově omezena, aby nevzbudila podezření z trvalé okupace. Pro Metternicha byla samotná intervence na poloostrově považována za krajní řešení. Okolnosti v Papežském státě se ovšem radikálně změnily poté, co vážně nemocný Pius VIII. 28. listopadu 1830 zemřel, což Lützow označil za „*bezprostřední katastrofu*“.^{16]} Konkláve se sešlo až 14. prosince 1830 a volba nového papeže trvala dlouhé dva měsíce. Mezivládí bylo nešťastné, protože během této doby nebyla přijata žádná opatření proti revoluci, a dokonce byla pozastavena běžná administrativa.

Během volby se projevil rakousko-francouzské napětí, kdy se obě strany snažily prosadit vlastního kandidáta. Novým papežem byl nakonec zvolen Bartolomeo Alberto Cappellari jako Řehoř XVI.^{17]} Na tuto volbu reagoval Metternich slovy: „*Žádná volba nemohla být přijatelnější... jméno Cappellari bylo přáním našeho srdce.*“^{18]} Současně se zprávou o zvolení nové hlavy církve dorazila do Vídně a později do Londýna zpráva o propuknutí revoluce dne

12] Edward Elton Young HALES, *Revolution and Papacy 1769–1846*, London 1960, s. 262.

13] A. J. REINERMAN, *Austria and Papacy I*, s. 176.

14] Christopher John BARTLETT, *Great Britain and Sea Power 1815–1853*, Oxford 1963, s. 85.

15] Charles Kingsley WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841. Britain, The Liberal Movement, and the Eastern Question*, London 1951, s. 200.

16] A. J. REINERMAN, *Austria and Papacy I*, s. 173.

17] Matthias BUSCHKÜHL, *Great Britain and the Holy See 1746–1870*, Blackrock 1982, s. 71.

18] Alan J. REINERMAN, *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. Vol II. Revolution and Reaction, 1830–1848*, Washington 1989, s. 10.

4. února 1831. Revolucionáři obrátili okamžitě své jednotky k pochodu na Řím. Mezitím byl jako nový ministr zahraničí Papežského státu jmenován zkušený diplomat Tommaso Bernetti, jenž byl zastáncem protireformního kurzu. Řehoři XVI. v nastalé situaci nakonec nezbylo nic jiného, než 27. února 1831 zaslat formální žádost rakouskému císaři Františkovi I. o vojenskou pomoc. Navzdory tomu byly 4. března 1831 zahájeny na území církevního státu vojenské operace rakouské armády a do konce měsíce bylo povstání definitivně poraženo.

Palmerston se dokázal smířit s rakouskou intervencí, pokud ta nezačala příčinu k válce s Francií. Osobně však viděl klíč k úspěchu v Papežském státě nikoli v silovém řešení, ale v otázce provedení reforem, které měly do budoucna zaručit klid a prosperitu. V tomto se pochopitelně zcela shodoval s Metternichem. V čem se oba muži rozcházeli, byl rozsah zamýšlených změn. Jestliže pro Metternicha byly základem reformy založené na idejích osvícenství, Palmerston chtěl občanům Papežského státu poskytnout co největší liberální svobody.^{19]}

Nebyla proto náhoda, že po potlačení povstání v průběhu března přešla do popředí zájmu Metternicha a Palmerstona otázka reforem. Metternichova představa tkvěla v zásadě provedení reforem shora, jimiž by se zabránilo revoluci zdola. Rakouský ministr byl přesvědčen, že tyto osvícensko-konzervativní reformy jsou základem všeobecného blaha.^{20]} Jedním z jeho hlavních požadavků byl podíl vzdělaných vrstev na vládě. Ve skutečnosti šlo o aplikaci administrativních reforem v takovém rozsahu, v jakém panovaly v té době v Benátsku, kde byla rakouská administrativa nejvýkonnější na celém poloostrově.^{21]}

Během února 1831 se začala rýsovat myšlenka konference, s níž přišel sám Metternich. Prvotní záměr setkání mezi Francií, delegací vedenou papežem a Rakouskem byl nakonec rakouským kancléřem rozšířen na konferenci všech velmocí. Metternich v této myšlence spatřoval možnost obnovení kongresových jednání z let 1815–1822 a také vytvoření jednotné platformy proti revoluci.^{22]} Seznam účastníků konference v něm vzbudil dojem možného dosažení rakouských požadavků. Prusko, které v záležitostech italského prostoru nespatořovalo životní zájem, vyslalo na jednání protestanta Karla Josiase von Bunsen, jednoho z neaktivnějších diplomatů nadcházejícího jednání. Jeho manželka byla Britka, on sám byl protirakousky zaměřen.^{23]} Rusko bylo v té

19] The National Archives London (dále TNA), Foreign Office (dále FO) 120/114 – Granville Palmerstonovi, 4. dubna 1831.

20] Haus-, Hof- und Staatsarchiv (dále HHStA) Wien, Staatsarchiv (dále StA), England 192 – Metternich Esterhazymu, 2. dubna 1831.

21] Miroslav ŠEDIVÝ, *The Decline Of The Congress System. Metternich, Italy and European Diplomacy*, London 2018, s. 12.

22] Charles Kingsley WEBSTER, *Palmerston, the Metternich and the European System 1830–1841*, London 1934, s. 10.

23] A. J. REINERMAN, *Austria and the Papacy II.*, s. 42.

době sice plně vázáno na potlačení revoluce v kongresovém Polsku, přesto do Říma delegovalo knížete Grigorie Grigorieviče Gagarina.^{24]}

Palmerston nabídku konference vřele přijal. Sám Metternich pak vnímal Velkou Británii jako prostředníka, který by dokázal zajistit lepší spolupráci mezi Francií a Rakouskem a současně podpořil zavádění reformem. To samé si sliboval i britský ministr zahraničí. Jeho cílem zůstávalo zachování rovnováhy sil na kontinentu, avšak v Castlereaghově^{25]} duchu, tedy s tolerováním rakouské dominance. Britský velvyslanec ve Vídni Henry Wellesley, baron Cowley, napsal ve zprávě Palmerstonovi o Metternichových záměrech: „*Jeho cílem byl mír a Vaše lordstvo může být ujistiáno, že nic nebude učiněno touto vládou [Rakouskem] k tomu, aby byl narušen klid v Evropě.*“^{26]} Pokud by došlo k přímé konfrontaci mezi Francií a Rakouskem, zachovala by Velká Británie svoji neutrální pozici preferující spíše francouzskou politiku.^{27]} Těmito stanovisky chtěl Palmerston zajistit rakouské naslouchání britskému hlasu. Od pozice mediátora si dále sliboval zesílení vlastního vlivu a možnost prosazení co nejvíce liberálních požadavků. Do Říma byl vyslán jako britský delegát Brook Taylor, jenž neměl žádné oficiální pověření, protože Velká Británie zde neměla oficiální velvyslanectví. Palmerston se vyjádřil k myšlence konference takto: „*Ačkoli britské zájmy nejsou přímo ohroženy záležitostmi v Itálii, tak jako je tomu v jiných státech, nemůže být vláda Jeho Výsosti lhostejná ke vztahům mezi velmocemi, jež mohou ohrozit mír v Evropě. Z tohoto ohledu vláda Jeho Výsosti vyhověla žádosti francouzského a rakouského dvora a jmenovala Brooka Taylora s důvěrným vztahem k Římu, aby spolupracoval s ministry Rakouska a Francie v laskavém úsilí narovnat rozdíly, které nastaly mezi papežem a jeho poddanými.*“^{28]}

Na nadcházející konferenci byl vyslán Ludvíkem Filipem pro-katolický diplomat vévoda Louis-Claire de Beaupoil de Saint-Aulaire. Pro Metternicha to byla dobrá volba, protože Saint-Aulaire byl umírněným diplomatem, a i jeho vyznání signalizovalo, že francouzský král opravdu usiluje o dosažení kompromisu. Problémem však bylo, že instrukce zmiňovaly francouzské cíle v tomto pořadí dle důležitosti: co nejrychlejší stažení rakouských jednotek, amnestie pro revolucionáře a teprve poté dosažení reformem.^{29]} Brook Taylor na druhou stranu hrál druhořadou roli ve vyjednávání a podporoval francouzského vyslance. Britsko-francouzská spolupráce byla ranou pro Metternicha, jenž doufal

24] HHStA Wien, StA, England 196 – Neumann Metternichovi, 10. března 1831.

25] Robert Steward, vikomt Castlereagh byl britským ministrem zahraničí v letech 1812–1822.

26] TNA, FO 120/113 – Cowley Palmerstonovi, 5. dubna 1831.

27] Donald SOUTHGATE, *The Most English Minister... The Policies on Politics of Palmerston*, London 1966, s. 46.

28] TNA, FO 120/116 – Palmerston Seymourovi, 19. února 1831.

29] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 208.

v kooperaci s Palmerstonem, sledující stejný cíl: mír ve střední Itálii a zadržování Francie. Papežský stát reprezentoval zmíněný Bernetti, v pozadí pak stál šik protireformně naladěných kardinálů.^{30]} Účast nekatolických představitelů jednotlivých zemí tento odpor ke změnám mezi vysokými preláty ještě umocnila. Konzervativní Bernetti si byl vědom skutečnosti, že pokud bude chtít u velmocí zachovat toleranci církevního režimu, bude muset souhlasit s některými pro-reformními ústupky, ovšem z jeho pohledu čím méně, tím lépe.^{31]} Personální účast a cíle jednotlivých stran se měly ukázat jako zásadní překážka pro prosazení Metternichova reformního programu.

První zasedání konference se konalo 13. dubna 1831 a hlavním tématem byl odchod rakouské armády z Papežského státu. Saint-Aulaire požadoval okamžité stažení všech císařských jednotek, s tím však nesouhlasil Řehoř XVI. a žádal v dopise císaře Františka I., aby svoje jednotky ponechal na území Papežského státu po nezbytně dlouhou dobu. Případné stažení vojáků vyvolávalo obavy z možnosti opětovného vypuknutí povstání. Proti okamžitému stažení byly i zbylé mocnosti. Druhé téma, všeobecná amnestie pro rebely, jež znovu hájil francouzský zástupce, nezískalo sympatie mocností.^{32]} Bernetti souhlasil s udělením amnestie s určitými výjimkami, tak jak je požadovali zbylí účastníci konference. V této souvislosti vznesl vlastní podmínky návrhu na odchod povstalců do exilu. Jeho plán byl ale jednohlasně smeten ze stolu.

Teprve 21. května 1831 přišel Bunsen na konferenci s návrhem administrativní reformy Papežského státu.^{33]} Jeho plán vycházel z reformy soudnictví, začlenění laiků do administrativního aparátu a reorganizace místních samospráv. V těch měli být voleni zástupci, jež by byli dále vybíráni do provinční vlády a měli by dohled nad státními financemi nacházejícími se v této době v žalostném stavu.^{34]} Konference Bunsenův návrh přijala. Pozitivně se k plánu postavil i papež s Bernettim. Byla odmítnuta volba do provinční rady, protože by to mohlo do budoucna znamenat převahu liberálů, jinak Řehoř XVI. s body souhlasil. Nutno říci, že plán pruského delegáta se stal základním pilířem pro budoucí jednání o reformách.^{35]}

Trnem v oku francouzské vládě byla přetrvávající přítomnost rakouských jednotek. Jak se blížily volby ve Francii v roce 1831, musel francouzský premiér Casimir-Pierre Périer stále více naslouchat radikálním hlasům

30] E. E. Y. HALES, *Revolution and Papacy 1769–1846*, s. 270.

31] George Fitz-Harding BERKELEY, *Italy in the Making 1815–1846*, Cambridge 1966, s. 117.

32] A. J. REINERMAN, *Austria and the Papacy II.*, s. 51.

33] E. E. Y. HALES, *Revolution and Papacy 1769–1846*, s. 270.

34] Text celého memoranda in: Denis Mack SMITH, *The Making of Italy 1796–1870*, New York 1968, s. 65.

35] Alan J. REINERMAN, *An Unnatural "Natural Alliance". Metternich, Palmerston and the Reform of the Papal States 1831–1832*, *The International History Review* 10, Nr. 4, 1988, s. 545.

veřejného mínění, volajícím po okamžitém stažení všech rakouských jednotek.^{36]} Francouzští radikálové se domnívali, že Rakousko je na Apeninském poloostrově všemocné, což nebyla pravda. Ludvík Filip se ocitl pod tlakem z obou stran politického spektra. Jeho názor na vnitropolitické dění vyličil württemberský král Vilém I. po setkání ve Štrasburku: „*Jeho [Ludvíka Filipa] touha po zachování míru je zřejmá, současně nelze předvídat, do jakých extrémů bude zatažen problémy, kterými je denně obklopen a jež se každým dnem stupňují.*“^{37]}

Metternich se snažil vyjít francouzským požadavkům vstříc, nicméně podmínkami bylo schválení navržených reforem, reorganizace papežovy armády a mezinárodní garance pro církevní režim.^{38]} Francie však trvala na svém a požadovala okamžitou evakuaci. Rakouský kancléř čelil opozici ze dvou stran: Říma, požadujícího, aby jednotky střežily pořádek, a Francie, jež nenesla rakouskou přítomnost. Périer dokonce odmítal garantovat legitimitu papežovy vlády, k čemuž ho nutily okolnosti na domácí scéně. V Palmerstonovi francouzský nátlak vzbuzoval nedůvěru, zvláště když Saint-Aulaire navrhl, aby francouzské jednotky nahradily ty rakouské na tak dlouho, než Papežský stát bude schopen poslat vlastní armádu. Přesto britská diplomacie nesdílěla obavu, že by stažení rakouské armády mohlo vést k další revoluci, nýbrž v něm naopak spatřovala krok k zajištění míru ve střední Itálii. Palmerstonovým hlavním motivem zůstávalo provedení reforem, jež jako jediné mohly zajistit trvalý klid a prosperitu.^{39]}

Přehnané návrhy ze strany Francie způsobily naprostou izolaci jejího velvyslance na konferenci. Největší opovržení vzbudil Saint-Aulaire u Řehoře XVI. Nejenže odmítal záruku papežovy suverenity, ale dokonce požadoval mnohem širší amnestii, než jak to stálo v odsouhlasených Bunsenových návrzích. Ve Francii se rozhořela kampaň proti církevnímu režimu, podporovaná Gilbertem du Motierem, markýzem La Fayettem. Tlak vyvolaný Bunsenem, Taylorem a Saint-Aulairem paradoxně donutil Bernettiho, aby kývl na stažení rakouských vojsk. Důvod byl zřejmý, celá situace nahrávala radikálům ve Francii a jejich vítězství ve volbách mohlo mít mnohem horší důsledky pro situaci v Itálii.^{40]} Metternich byl tímto výsledkem značně rozladěn.

Souhlasem se stažením vojenských jednotek skončila de facto celá konference. Lützow na závěr dodal, že Rakousko bude opět intervenovat, pokud to bude zapotřebí, načež Saint-Aulaire odvětil: „*Toto Francie nikdy nedovolí.*“^{41]} Bernetti se tak mohl soustředit na obnovení papežovy autority bez

36] Paul SCHROEDER, *The Transformation of European Politics 1763–1848*, Oxford 1994, s. 694.

37] TNA, FO 120/113 – Cowley Palmerstonovi, 2. června 1831.

38] A. J. REINERMAN, *Austria and the Papacy II.*, s. 62.

39] Alan J. REINERMAN, *An Unnatural “Natural Alliance”*, s. 545.

40] G. F.-H. BERKELEY, *Italy in the Making 1815–1846*, s. 119.

41] A. J. REINERMAN, *Austria and the Papacy II.*, s. 75.

tlaku ostatních států a nemusel přijímat žádná reformní opatření. Evakuace rakouských vojsk proběhla 15. července 1831.^{42]} Pro Palmerstona a Metternicha byla konference určitou remízou. Podařilo se zažehnat revoluci z počátku roku 1831 a otevřít prostor pro diskusi o reformách. Ale současně celé řešení připravilo cestu k další krizi. Italské záležitosti nechávaly britské veřejné mínění lhostejné, vláda v Londýně pak neměla o dění v Itálii takový zájem jako Francie, a to především kvůli tomu, že se plně soustředila na provedení volební reformy. Palmerston pak využíval situaci na poloostrově spíše k prosazení vlastní politiky v belgické otázce, kde se v té době nacházel jeho hlavní zahraničně politický zájem. Současně podporoval liberální představitele, kteří našli exil v Londýně, a s několika se dokonce setkal.^{43]}

Krach samotné konference ležel na bedrech Francie. Orleánskému režimu nešlo ve skutečnosti o italské záležitosti jako takové, ale především o řešení vlastních vnitropolitických problémů pomocí aktivní zahraniční politiky. Konference tak sebou nesla nebezpečné dědictví, jehož si byl Metternich dobře vědom. Byl nucen přizpůsobit strategii tehdejší situaci a zaměřit se především na zabránění další krize, případně na její účinné řešení. Jelikož papežská armáda nebyla dostatečně silná a připravená na stažení rakouských vojsk, zavládlo v Legacích bezvládní či dokonce anarchie. Tyto oblasti ovládali liberálové stojící za revolučními událostmi, kteří dále podporovali protipapežské demonstrace a odmítali platit Římu daně. Ozbrojenými složkami byly v Legacích civilní gardy, které se začaly transformovat v regulérní malé armády, jejichž hlavním cílem bylo svržení režimu Řehoře XVI.

Metternich se proto snažil vdechnout Papežskému státu život prostřednictvím reformem. Palmerston v této době začal apelovat na rakouského kancléře, aby přiměl papeže k jejich zavádění.^{44]} Problém spočíval v konzervativní opozici: Zélantech. Papež samotný byl nakloněn změnám a uvědomoval si, že rakouská podpora závisí právě na plnění květnového memoranda.^{45]} Kritika přicházela ze všech stran. Proti byli jak kardinálové, tak i liberálové, jejichž hlavním motivem bylo odtržení od Říma. Rakouský kancléř se ocitl v zoufalé pozici, protože ve vedení církevního státu byl zoufalý nedostatek schopných mužů, kteří by byli ochotni naslouchat jeho reformním radám. Reakce papežského stolce byla zřejmá: zavedení pořádku vojenskou silou. Pro Palmerstona byla tato situace výsledkem přijímání neadekvátních reformem a řešení spatřoval v ústupcích liberálům. V lednu roku 1832 poslal Metternichovi požadavky, na jejichž vzniku se podíleli i italští exulanti. Požadoval v nich zavedení

42] G. F.-H. BERKELEY, *Italy in the Making 1815–1846*, s. 117.

43] Jonathan PARRY, *The Politics of Patriotism. English Liberalism, National Identity and Europe 1830–1866*, Cambridge 2006, s. 147.

44] J. G. RIDLEY, *Lord Palmerston*, s. 140.

45] Ve skutečnosti bylo provedeno několik reformem, jako bylo například zavedení provinčních rad, soudnictví či finanční správy.

sekulární administrativy s větším dohledem pro neduchovní nad státními financemi. Z přetrvávající krize vinil samotného rakouského kancléře, jenž měl údajně mařit reformní úsilí, a naznačoval mu, že v případě budoucího zásahu nemůže počítat s britskou podporou.^{46]}

Britská zahraniční politika byla založena na mylném odhadu situace. Na základě špatných informací byl Palmerston přesvědčen o neomezeném rakouském vlivu na Apeninském poloostrově a o Metternichově úsilí bránit z Vídně zavádění potřebných reforem.^{47]} Tento postoj vycházel z nedostatečného diplomatického zastoupení Velké Británie ve střední Itálii. To se nakonec ukázalo jako zcela klíčové. Díky nedostatku objektivních zpráv se postupně zhoršovaly britsko-rakouské vztahy, což se projevilo i v rostoucích sympatiích Palmerstona k francouzské politice v této oblasti.^{48]}

Politické klima se začalo měnit v listopadu roku 1831. Périer se po stažení rakouské armády přestal zajímat o situaci v Papežském státě a snažil se upevnit vlastní vládu. Zprávy o eskalující situaci v Legacích ho přiměly zaujmout umírněné stanovisko. Metternich se proto obrátil přímo na Francii v otázce případného zákroku proti bouřícím se poddaným. Na začátku prosince roku 1831 byla přijata dohoda na konferenci vyslanců v Paříži. Součástí ujednání bylo přijetí papežské autority nad územím Papežského státu a její podpora proti liberálům. Současně měly rakouské jednotky operovat na hranicích církevního státu jako morální opora. Obě strany se snažily vyhnout přímé konfrontaci, jež by mohla přerůst ve vážnější konflikt. Během prosince 1831 však francouzský premiér zaujal méně smířlivý postoj, když deklaroval, že rakouská intervence bude znamenat francouzský zásah v jiné části Papežského státu.^{49]} Kromě typického vnitropolitického motivu bylo Périerovým záměrem donutit papeže vojenskou přítomností v jeho státě k rychlejšímu přijímání reforem. Francie žádala prostřednictvím Saint-Aulaira Bernettiho o předběžný souhlas s vojenskou akcí. Papežův ministr se snažil vyhnout přímé odpovědi, což si mylně Périer vysvětlil jako podporu jeho záměru.

Papežovy jednotky zahájily tažení proti vzbouřencům 19. ledna 1832. Počínání Řehořovy „svaté armády“ bylo tak špatné, že si proti sobě popudilo i místní obyvatelstvo. Vojsko čítající 3700 vojáků nemělo za této situace šanci porazit početnější armádu liberálů. Nezbylo tedy nic jiného než znovu povolat Rakušany. Generál Josef Václav Radecký z Radče zahájil operace 24. ledna 1832. Na mnoha místech byly jeho jednotky vřele vítány, což se pozitivně odrazilo na hladkém ukončení kampaně ještě před koncem ledna.^{50]}

46] A. J. REINERMAN, *An Unnatural "Natural Alliance"*, s. 548.

47] D. SOUTHGATE, *The Most English Minister*, s. 49.

48] David BROWN, *Palmerston. A Biography*, London 2010, s. 158.

49] Kenneth BOURNE, *Palmerston. The Early Years 1784–1841*, New York 1982, s. 366.

50] Franz, PESENDORFER, *Eiserne Krone und Doppeladler. Lombardo-Venetien 1814–1866*,

Francouzské veřejné mínění bylo rakouským zásahem opět plně mobilizováno, proto netrvalo dlouho a Périerova vláda začala jednat. Dle francouzského ministerského předsedy byla jedinou možnou kompenzací za rakouský zásah bezodkladná okupace Ancony.^{51]} Francouzský sbor vyrazil směrem k tomuto přístavu na Jadranu 7. února 1832.^{52]} Metternich, který nechtěl riskovat válku, radil papeži, aby proti francouzské agresi nepodnikal žádné kroky. Přístav byl obsazen 23. února 1832 a nad městem začala vlát vlajka s francouzskou trikolórou.^{53]}

V Londýně spatřovali v obnovené krizi důsledek malé implementace dohodnutých reforem a zdejší vláda se proti francouzské intervenci nepostavila. Nevynplnila tak Metternichovo přání, aby Palmerston zaujal kvůli porušení mezinárodního práva v Anconě protifrancouzský postoj. Pokud Vídeň sázela na to, že akce režimu Ludvíka Filipa vzbudí ve Velké Británii obavy z ohrožení strategických zájmů ve Středozeří, tak Palmerstonova reakce byla opačná.^{54]} Britská diplomacie podporovala francouzskou činnost v Anconě a doufala v zajištění většího vlivu liberálních mocností v této oblasti. Britský ministr v tom také spatřoval prostředek, jak tlačit na Řehoře XVI. k přijetí rozsáhlejších reforem.^{55]} Rakouský diplomat v Londýně, baron Philipp Neumann, naléhal na Palmerstona skrze zprostředkování stažení francouzských a rakouských jednotek z Papežského státu. Ve snaze využít této příležitosti se britský ministr rozhodl vyslat velvyslance ve Florencii George Hamiltona Seymoura do Říma, aby zde usiloval o realizaci kýžených změn.^{56]} Palmerstonovy ideje vycházely z představ italských exulantů v Londýně a skládaly se ze čtyř bodů: státní rada by měla být volena a měla mít plný vliv na lokální záležitosti, měla být revidována civilní garda, zvolení kandidáti koncilu by měli zasedat ve státní radě a měli mít vliv na přijímání zákonů a dohled nad státními financemi, Legace by měly získat širokou autonomii.^{57]}

Palmerston byl stále nedůvěřivý vůči rakouské politice, věřil v Metternichův interes usilující nejen o stažení francouzských jednotek, ale také o pozastavení reforem.^{58]} Neumann se ho snažil přesvědčit o rakouském odhodlání podpořit reformy a o problému tkvícím v odmítavém postoji

Wien 1992, s. 177.

51] Rakouská vojenská intervence proběhla tři dny před oficiální papežskou žádostí, což Francii přesvědčilo o legitimitě jejího vlastního zásahu.

52] TNA, FO 120/116 – Chad Palmerstonovi, 6. února 1832.

53] K francouzské okupaci Ancony blíže Miroslav ŠEDIVÝ, *Francouzská okupace Ancony (1832) a její ohlas v Evropě*, *Moderní dějiny* 24, č. 2, 2016, s. 73–95.

54] Clifford Francis Herbert BELL, *Lord Palmerston*, London 1936, s. 163.

55] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 212.

56] M. BUSCHKÜHL, *Great Britain and the Holy See 1746–1870*, s. 73.

57] A. J. REINERMAN, *An Unnatural “Natural Alliance”*, s. 549.

58] HHStA Wien, StA, England 196 – Neumann Metternichovi, 26. února 1832.

Bernettiho a ostatních kardinálů. Palmerstonovu podezřívavost tím však neu-
menšil.^{59]} Navzdory tomu úsilí rakouského kancléře na prosazení reformem ne-
povělo. Aby v této záležitosti zajistil pokrok, vyslal do Říma schopného ad-
ministrátora Giuseppe Maria Sebreghondiho. Tato mise spočívala v poskytování
rad Albanimu, ten jich však nedbal. Represivní politika ze strany papežských
vojsk, za přítomnosti intervenční armády, pouze podkopávala císařskou autori-
tu. Metternich spatřoval v Albanim hlavní kámen úrazu a začal usilovat o jeho
odvolání.

Palmerstonovy politické názory vycházely z liberalismu a byly ovliv-
něny britským konstitucionalismem, kdy politická evoluce přirozeně směřova-
la k nastolení liberálních vlád po celé Evropě.^{60]} Tato forma vládnutí měla být
garancí proti hrozícím revolucím a válkám. S tím Metternich nemohl jako konz-
ervativní státník středoevropského stříhu souhlasit. Požadavek voleb zástupců
do římské rady by vedl k růstu vlivu liberálů na politiku církevního režimu, což
by nakonec mířilo k oslabení církevní moci a k následnému konci papežské vlá-
dy.^{61]} Případná autonomie Legací by nepřiměřeně oslabilo papežovu kontrolu
nad severní částí jeho státu, případně dokonce vedla k jejímu úplnému odtrže-
ní a nastolení liberálního režimu. Pro rakouského kancléře byl britský přístup
k pokroku v Papežském státě nepřijatelný, zvláště když francouzská přítomnost
v Anconě a současně dalekosáhlost britských požadavků na reformy nevyhnu-
telně vyvolaly odpor v Římě vůči jakýmkoliv změnám, a to i těm umírněným,
ke kterým vyzývalo Rakousko. Rovněž pro něj bylo nemyslitelné, aby upustil
od své italské politiky.

Přestože ostrovní velmoc neměla zásadní interes na Apeninském po-
loostrově, Palmerston nespatořoval žádný důvod k tomu, aby upustil od stra-
tegie, jež se dostávala do opozice k zájmům podunajské monarchie. Britský
ministr začal mít o rakouských úmyslech značné pochyby. Dle něj bylo
Metternichovým plánem okupovat Legace a získat monopol nad italskými zá-
ležitostmi tak, aby habsburská monarchie zůstala absolutním hegemonem na
Apeninském poloostrově. Tyto předsudky nebyly z Palmerstonovy strany opět
správné. Jestliže Rakousko usilovalo o neomezený vliv v Papežském státě, ne-
vítalo by ideu uspořádání konference, na které měly participovat všechny vel-
moci. Britský postup se tedy odvíjel od podpory francouzské politiky, jež si
však hodlala kompenzovat vlastní vnitropolitické problémy na úkor italských
záležitostí.^{62]} Jediným, kdo tedy upřímně usiloval o reformy v Papežském státě,
byl rakouský kancléř.

59] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 215.

60] J. PARRY, *The Politics of Patriotism. English Liberalism, National Identity and Europe 1830–1866*, s. 147.

61] A. J. REINERMAN, *An Unnatural "Natural Alliance"*, s. 550.

62] TNA, FO 120/116 – Chad Palmerstonovi, 6. února, 1832.

Metternich se snažil řešit situaci jak dosažením odchodu francouzských vojáků z Ancony, ke kterému měla pomoci britská diplomatická podpora, tak přijetím společného postupu s Palmerstonem v otázkách reformy v Papežském státě. V obou případech však nedošlo ke shodě mezi Vídní a Londýnem.^{63]} Palmerstonova podpora Francii v otázce Ancony umožnila, aby zde Francouzi setrvali až do konce roku 1838.^{64]} Metternich si byl vědom toho, že stažení francouzských jednotek z Ancony závisí na odchodu rakouských jednotek z Legací. Zajistit stabilitu Papežského státu šlo pouze za pomoci přijetí efektivních reforem, proto rakouský kancléř tlačil na Bernetiho a Řehoře XVI., aby uspíšili jejich zavádění. Nakonec došlo k rakousko-francouzské dohodě. Lützow a Saint-Aulaire vyjednaly podmínky francouzské okupace. Palmerston v průběhu března 1832 zaslal instrukce do Vídně novému velvyslanci Frederiku Jamesi Lambovi, vikontu Melbourne, s tím, že Velká Británie bude usilovat o co nejrychlejší stažení francouzských jednotek. Současně podmínil odchod francouzských vojáků společně s rakouskou armádou.^{65]} Pro Metternicha to nebyl rozumný požadavek, protože obě vojska operovala v Papežském státě za úplně jiných podmínek. Rakouská armáda byla oficiálně pozvána Řehořem XVI., kdežto francouzská nikoli.^{66]}

Zásadní rozdíl v postoji k reformám v Papežském státě spočíval v tom, že Metternich se o tuto záležitost zajímal již řadu let a dobře věděl, jak obtížné je jejich prosazení v praxi. Proto považoval za nezbytné přistupovat k této otázce v Římě se značným realismem. Pokud by překročil pomyslnou mez reformních požadavků, pak by u papeže a jeho rádců vyvolal nepřekonatelný odpor vůči jakýmkoliv změnám. Palmerston se svým přehnaným liberalismem tedy mohl zničit rakouské snahy o sebemenší změny. Proto se Metternich k Palmerstonově italské politice vyjádřil značně skepticky: „*Pod vlivem jeho kompletní ignorance skutečného stavu záležitostí a jeho opuštění od podstaty reformy se odvážně a bez pochybností vydává na cestu, kterou dláždí pouhým liberalismem.*“^{67]} Nebyl jen kritický vůči britskému ministrovi, ale také k jeho diplomatům působícím na poloostrově. Dle něj podporovali revolucionáře a zaujíмали radikální stanoviska. Seymour se ovšem během března 1832 snažil uklidnit Bernetiho tým, že Velká Británie má ve svém zájmu ukončit francouzskou okupaci co nejrychleji, avšak za podmínky papežovy ochoty vyjít vstříc britským proreformním požadavkům. Ty byly obsaženy v Palmerstonově dopise Seymourovi z 22. března 1832.^{68]} Britský diplomat si však s ohledem

63] C. F. H. BELL, *Lord Palmerston*, s. 162.

64] K. BOURNE, *Palmerston*, s. 367.

65] HHStA Wien, StA, England 196 – Neumann Metternichovi, 20. března 1832.

66] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 212.

67] A. J. REINERMAN, *An Unnatural “Natural Alliance”*, 551.

68] Seymour byl k tomuto návrhu sám kritický, a dokonce ho ani na jednání nepředložil. CH. K.

na jejich dalekosáhlost uvědomil, že získání Bernetiho souhlasu nedosáhne bez rakouské podpory.^{69]} Britský ministr proto zvýšil svůj tlak na Metternicha a snažil se ho přesvědčit, že pouze britské návrhy jsou schopny uspokojit liberály a zachovat klid v Papežském státě.^{70]}

Narušení vztahů s ostrovní velmocí by Metternichovi ztížilo dosáhnout úspěchu na Apeninském poloostrově. Proto do Londýna poslal 21. března 1832 řadu depeší, ve kterých shrnul stejný cíl pro Rakousko a Velkou Británii v Papežském státě: tím bylo zachování míru. Upozorňoval na to, že zatímco Palmerston podporuje liberály, jejich hlavním a skutečným motivem nejsou reformy, ale nezávislost na Římu, s čímž ovšem nemůže souhlasit ani papež, ani Rakousko.

Ve snaze uspokojit britské požadavky ujistil Palmerstona o rakouském souhlasu s ratifikací smlouvy o Belgii, což bylo hlavním zájmem britské zahraniční politiky té doby.^{71]} Souběžně s krizí v Papežském státě probíhala v Londýně mezinárodní konference, jež se zabývala otázkou vzniku samostatného belgického státu. Tento prostor byl pro britskou zahraniční politiku mnohem podstatnější než Apeninský poloostrov. Z toho důvodu Palmerston zůstal neoblomný ohledně rakouského podpisu. Do Londýna nakonec dorazila zpráva ohledně rakouského stanoviska, kdy ratifikace smlouvy z Vídně závisela nejprve na ruském přijetí návrhu. To britského ministra vyvedlo naprosto z míry.^{72]} Poslal do Vídně memorandum kritizující zcela Metternichovy návrhy reformem pro Papežský stát. Na to odpověděl jeho rakouský protějšek 8. dubna 1832. V dopisech vsadil opět na britsko-rakouskou nutnost spolupráce.^{73]}

Konečný návrh společného postupu zaslal Metternich do Londýna 10. května 1832. Vyslovil se v něm opět pro přirozenou spolupráci mezi ostrovní velmocí a habsburskou monarchií a učinil ústupek v podobě přijetí plánu reformem z roku 1831, včetně určité administrativní autonomie Legacím, daňové reformy a zrušení cenzury. Britský ministr však zatvrzele odmítal i tento rakouský návrh. Stále trval na dodržení vlastních podmínek, díky nimž bylo dle jeho názoru možné zajistit stabilitu Papežského státu. Dále vyjádřil obavy o neupřímnosti Metternichových názorů. To vedlo Vídeň k izolaci Seymoura během vyjednávání v Římě. Britský diplomat byl nakonec z Věčného města stažen.^{74]} Spory mezi Velkou Británií a Rakouskem se nadále prohlubovaly. Palmerston ujistil Metternicha, že Rakousko ponese veškerou zodpovědnost za budoucí

WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 216.

69] A. J. REINERMAN, *Metternich, the Powers and the 1831 Italian Crisis*, s. 218.

70] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 213.

71] K. BOURNE, *Palmerston*, s. 352.

72] TNA, FO 120/119 – Palmerston Lambovi, 20. června 1832.

73] A. J. REINERMAN, *An Unnatural "Natural Alliance"*, s. 554.

74] TNA, FO 120/116 – zpráva Seymoura zástupcům Rakouska a Francie v Římě, 19. září 1832.

nepokoje na poloostrově a nedočká se britské podpory. Metternichovi tak nezbylo nic jiného než znovu zopakovat svoje stanovisko v úsilí zavádět reformy v Papežském státě a zkritizovat Palmerstonův pohled na mezinárodní situaci. V tomto období začal rakouský kancléř hledět na Velkou Británii s větším podezřením než na Francii.^{75]}

Jako možné východisko z patové situace se zdála abdikace Albaniho 11. června 1832. Sebremondimu se také podařilo zajistit svolání koncilů, jejichž úkolem bylo přijímat nová reformní opatření. I v tomto případě však byly koncily obsazovány konzervativními klerikály, nepřátelskými vůči jakékoli změně.^{76]} Proto na nich nebylo dosaženo téměř ničeho. Metternich přesto nabádal svého administrátora, aby koncily udržel, neboť jejich existenci považoval za zásadní. Krom toho Sebremondii předkládal návrhy na sekularizaci administrativy a předlohy reforem financí a armády. K tomu se podařilo získat i Řehoře XVI., on sám byl ovšem politicky limitován. Hlavní slovo v politice církevního státu měli Zélanti, jež zarytě odmítali veškeré liberální změny. Trefně se k vnitřním poměrům Papežského státu vyjádřil papežský nuncius monsignore Cappaccini: „*Pochybují, zdali je možné z vaší strany udělat cokoli dobrého pro naše záležitosti. Náš systém je natolik zkorumpovaný, nečinnost, které vyrostly ve všech odvětvích, jsou natolik zakořeněné, že je nemožné je vykořenit. Naše struktury jsou všeobecně zkorumpované, náš finanční systém je žalostný, naše psychická síla (síla nemateriální) je pryč, naše morální síla lze stěžít říci, že existuje, názory jsou proti nám. Zkrátka, nevidím žádný prospěch pro tuto zemi.*“^{77]}

Veškeré úsilí bylo nakonec Zélanty potopeno. Metternich z toho důvodu vypracoval plán pragmatické konstituce obsahující závazky k podpoře reform. Mělo tak být dosaženo souhlasu kardinálů s reformní politikou a současně by bylo demonstrováno úsilí Papežského státu k určitým změnám. Dokument měl být podepsán zástupci velmocí, čímž by rovněž byla garantována papežova suverenita. Ve snaze získat tuto mezinárodní podporu však rakouský kancléř narazil na Palmerstonův odpor, neboť ministr v navrhované konstituci spatřoval nástroj k zastavení reforem. Pragmatická konstituce tak skončila ve svém zárodku.^{78]}

Roztržka mezi Velkou Británií a Rakouskem se dostala během podzimu 1832 na veřejnost a na ostrovech způsobila senzací.^{79]} Seymourova diplomatická korespondence se objevila v britských novinách a ovlivnila veřejné mínění v jeho postoji vůči Rakousku. *The Times* otiskl tato slova: „*Pan Seymour*

75] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 216.

76] M. ŠEDIVÝ, *The Decline Of The Congress System*, s. 56.

77] TNA, FO 120/119 – Lamb Palmerstonovi, 20 června 1823.

78] A. J. REINERMAN, *Austria and the Papacy II.*, s. 147.

79] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 219.

byl nucen opustit Řím a stáhnout se zpět do Florencie, protože (krátce shrneme důvod) papež ztratil důvěru svých poddaných a (pod ochranou rakouských bajonetů) zanechal nenaplněné memorandum, které mu předložilo pět velmocí, v němž (alespoň zdárně) ve shodě nabádaly k přijetí opatření, jež zajistí klid v Papežském státě a která byla pro britskou vládu spravedlivá a rozumná.^{80]} Kritika Rakouska dodala na Apeninském poloostrově sebevědomí liberálům, kteří spatřovali v severním sousedovi a papeži své hlavní nepřátele. Část satisfakce pocíťovali i emigranti na ostrovech.^{81]}

V Palmerstonově postoji lze spatřit velké neporozumění rakouské politiky v Itálii. To bylo způsobeno jednak výše zmíněným nedostatečným diplomatickým zastoupením v Papežském státě, ale současně i určitou ignorancí zájmů rakouské diplomacie odvíjejících se od geopolitické polohy monarchie. To zapříčinilo zhoršení vztahů mezi oběma státy, a to i přes opakovanou snahu rakouského kancléře o vzájemnou spolupráci. Metternich z úniku informací vinil Palmerstona. Domníval se, že jeho cílem bylo podkopat rakouskou pozici na Apeninském poloostrově. Britský ministr se za únik informací v soukromém dopise Metternichovi omluvil. Dle britského historika Charlese Webstera však Palmerston neměl žádný motiv k tomu, aby publikoval Seymourovy dopisy. Ovšem možnost implementace reform se zdála být zmařena, stejně jako vidina britsko-rakouské spolupráce.^{82]}

Z mezinárodního pohledu tak italské záležitosti vnesly nedůvěru mezi oba státy, kdy pro Velkou Británii bylo konzervativní a reakcionářské Rakousko nedůvěryhodným partnerem a samotný Metternich pak lhář snažící se za všech okolností prosazovat vlastní protireformní politiku. Pro rakouského kancléře naopak ostrovní velmoc byla tím státem, který ohrožoval mocenské zájmy monarchie, a proto byl nucen se začít více orientovat na své východní sousedy, zejména na Rusko, což byla z mezinárodního hlediska přirozená volba. Pro Metternicha byly události let 1830–1832 zkušeností, v jejímž důsledku si uvědomoval, že není možné získat britskou podporu ani v jiných důležitých záležitostech mezinárodní politiky. Jeho jedinou nadějí byl pád liberální vlády a nastolení konzervativního kurzu, tak jako před rokem 1830.

Metternich, tradičně označován za evropského „zpátečníka“, byl během krize v letech 1830–1832 ve skutečnosti hybnou silou proreformní politiky. Jako jediný z představitelů mezinárodní diplomacie usiloval o střizlivé apolitické změny, jež by našly souhlas papeže a současně vedly ke zlepšení situace v jeho státě. Přestože jeho politika vycházela spíše z osvícenských než liberálních idejí, byly jeho návrhy postaveny na racionálním a konstruktivním základě. Plánu administrativních reform navíc sloužila jako příklad

80] TNA, FO 120/116 – *The Times*, 10. listopadu 1832.

81] HHStA Wien, StA, England 199 – Neumann Metternichovi, 17. listopadu 1832.

82] CH. K. WEBSTER, *The Foreign Policy of Palmerston 1830–1841*, s. 219.

fungující lombardsko-benátská správa. Veškeré úsilí rakouského kancléře nicméně naráželo na všudypřítomnou opozici. Z mezinárodněpolitického hlediska byly hlavním soupeřem Rakouska nejprve Francie a posléze Velká Británie. Palmerston se snažil prosadit vlastní návrhy, stěží však aplikovatelné na italské poměry. Neznalost situace na Apeninském poloostrově nakonec způsobila zbytečnou, a především kontraproduktivní eskalaci napětí ve vztazích mezi Velkou Británií a Rakouskem a v neposlední řadě i mezi mocnostmi a Papežským státem. K odporu papeže a jeho suity vůči vměšování cizích států do záležitostí jeho státu pak výrazně přispěla okupace Ancony, otevřeně schvalovaná vládou v Londýně. Neschopnost velmocí dospět ke shodě a současně nepřekonatelný odpor papeže, a především Zélantů, znemožnil prosazení reformního kurzu. Negativní důsledky postihly z dlouhodobého hlediska nejen samotný Papežský stát, ve kterém postupně rostla nespokojenost s vládou v Římě, ale i Rakousko, které si sice zachovalo i po roce 1832 značný vliv na Apeninském poloostrově, ale současně zde získalo pověst arcinepřítele kýžené modernizace.

Metternich, Palmerston and the crisis in Papal state in 1830–1832

Summary

Presented study deals with the policy of the Austrian chancellor Klemens Wenzel Lothar Nepomuk, Prince von Metternich-Winneburg on the issue of reforms in the Papal States during the years 1830–1832. The author pays special attention to the position of Secretary of State of Foreign Affairs Henry John Temple, Viscount Palmerston. Although Metternich is, by historiography, sometimes incorrectly described as a sworn “backslider” and enemy of any progress, it was him who really insisted on reforms in the Papal States. According to Metternich, the persistence of the ecclesiastical regime itself consisted in the need of fundamental political changes. Palmerston supported the idea of reforms, but disagreed with the Austrian Chancellor on the way it should be implemented. It was a lack of diplomatic representation ruining the proper British view of the situation in central Italy. As a result, the British Minister turned his support towards France, Austria’s main rival on the Apennine Peninsula. However, the biggest opponent of the reforms was the College of Conservative Cardinals rejecting any changes. Metternich remained alone in pursuing the reform policy. In the international field, he faced British suspicions and the whole crisis led to a rift in Austro-British relations. Internal situation in the Papal States also was not favourable for Chancellor’s policy. Although Metternich’s goals

were not enforced, the consequences for the Papal State did appear later. It is desirable to refute still persisting clichés about the Austrian Chancellor, which is therefore the main reason for this study.